

Näyttötutkinnon perusteet

**YRITTÄJÄN
AMMATTITUTKINTO
2007**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Dno **22/011/2007**

MÄÄRÄYS **Velvoittavana
noudatettava**

Päivämäärä **24.8.2007**

Voimassaoloaika
1.9.2007 alkaen toistaiseksi

Säännökset, joihin toimivalta
määräyksen antamiseen perustuu
L 631/1998 13 § 2 mom

Kumoaa määräyksen nro **49/011/2001,**
16.10.2001

YRITTÄJÄN AMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt yrittäjän ammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.9.2007 lukien toistaiseksi.

Tutkintotoimikunta ja tutkinnon järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Pääjohtaja

Kirsi Lindroos

Opetusneuvos

Anne Huhtala

SISÄLLYSLUETTELO

1	Luku	
	NÄYTTÖTUTKINNOT	7
	1 § Näyttötutkintojen järjestäminen	7
	2 § Näyttötutkinnon suorittaminen	7
	3 § Näyttötutkinnon perusteet	7
	4 § Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa	8
	5 § Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa	8
	6 § Todistukset	9
	7 § Näyttötutkintoon valmistava koulutus	9
2	Luku	
	YRITTÄJÄN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN	9
	1 § Tutkinnon osat	9
3	Luku	
	YRITTÄJÄN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET	10
	1 § Liikeidean täsmentäminen	12
	Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit	12
	Ammattitaidon osoittaminen	12
	Arviointikeskustelu	14
	2 § Liiketoimintasuunnitelman laatiminen	15
	Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit	15
	Ammattitaidon osoittaminen	15
	Arviointikeskustelu	17
	3 § Liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen	18
	Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit	18
	Ammattitaidon osoittaminen	18
	Arviointikeskustelu	21

NÄYTTÖTUTKINNOT

1 § Näyttötutkintojen järjestäminen

Opetushallituksen asettamat, työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätiöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

2 § Näyttötutkinnon suorittaminen

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkinnon osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisesti arvioinnin hyväksyy tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määrätty tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

3 § Näyttötutkinnon perusteet

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osittain määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydintoimintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason.

Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä

ja toimissa. Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

4 § Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa

Henkilökohtaistamisesta Opetushallitus on antanut erillisen määräyksen.

5 § Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti. Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suoritusta. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Tutkinnon suorittajan tulee selvästi saada tietoonsa arviointiperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle tämän jälkeen annettava palaute arvioinnista on osa hyvää arviointiprosessia. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta.

Arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Arvioinnin oikaisu

Tutkinnon suorittaja voi lainsäädännön mukaisen määräajan puitteissa pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja -alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu.

Kirjallinen oikaisupyynnö osoitetaan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin. Arviointia

koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun tutkintotoimikunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

6 § Todistukset

Näyttötutkintotodistuksen ja todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta. Todistuksen valmistavaan koulutukseen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus on antanut määräyksen näyttötutkinnoista, näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta ja oppisopimuskoulutuksesta annettaviin todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun näyttötutkintoon osallistuva sitä pyytää. Tutkintotodistuksen ja myös todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta allekirjoittavat tutkintotoimikunnan edustaja ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä näyttötutkinnon suorittamisesta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus näyttötutkinnon suorittamisesta. Näyttötutkinnon järjestäjä hankkii ja allekirjoittaa ammattikirjan. Ammattikirja on näyttötutkinnon suorittajalle maksullinen.

7 § Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti voida asettaa koulutukseen osallistumisesta koskevia ennakoheitoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Valmistava koulutus tulee järjestää tutkintojen perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa näyttötutkinto.

2 Luku

YRITTÄJÄN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN

1 § Tutkinnon osat

Yrittäjän ammattitutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta tutkinnon osasta. Tutkinto on valmis, kun kaikki tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

Yrittäjän ammattitutkinnon tutkinnon osien ja ammattitaitovaatimusten määrittämisessä on lähtökohtana yrityksen aloitusvaiheen käytännön toiminta, jossa tutkinnon suorittaja osoittaa hallitsevansa yritystoiminnassa tarvittavat tiedot ja taidot.

Tutkinnon osat ovat:

1. Liikeidean täsmentäminen
2. Liiketoimintasuunnitelman laatiminen
3. Liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen.

3 Luku

YRITTÄJÄN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET

Yrittäjän ammattitutkinto on tarkoitettu henkilölle, joka on toiminut yrittäjänä tai ammatinharjoittajana muutamia vuosia (toimiva yritys), aloittamassa yritystoimintaa (käynnistyvä yritys) tai suunnittelemassa yrityksen käynnistämistä (suunnitteilla oleva yritys). Tutkinnon suorittaja täsmentää ensimmäisessä tutkinnon osassa omalle yritykselleen liikeidean. Toisessa tutkinnon osassa hän työstää liiketoimintasuunnitelman ja vie kolmannessa tutkinnon osassa suunnitelmansa käytäntöön. Jos tutkinnon suorittajalla ei vielä ole toimivaa yritystä, tutkinnon kolmannen osan ammattitaitovaatimukset osoitetaan konkreettisina käynnistämissuunnitelmina.

Jokainen koulutuksen järjestäjä huolehtii yrittäjän ammattitutkinnon ja siihen valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamisesta tutkintoon hakeuduttaessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavaa ammattitaitoa hankittaessa yrittäjän ammattitutkinnon perusteiden mukaisesti. Henkilökohtaistaminen dokumentoidaan täsmällisesti henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan, jota päivitetään tutkinnon suorittamisprosessin etenemisen myötä.

Tutkinnon perusteissa vaadittu ammattitaito osoitetaan tutkintotoimikunnan hyväksymän yrittäjän ammattitutkinnon järjestämissuunnitelman perusteella henkilökohtaistetuissa tutkintotilaisuuksissa aidossa toiminnassa, jolloin tutkinnon suorittaja osoittaa kattavasti yritystoiminnan käynnistämisen ja harjoittamisen edellyttämän ammatillisen osaamisen.

Yrittäjän ammattitutkinto arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan niin, että tutkinnon suorittajan ammattitaitoa verrataan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Tutkinnon suorittaja osoittaa tutkintotilaisuuksissa kykynsä kokemusten arviointiin ja kokemuksista oppimiseen, toimintatapojen uudelleenajatteluun ja uusien toimintatapojen käyttöönottoon. Tutkintotilaisuuksissa tutkinnon suorittaja osoittaa valmiuksia ja kykyä soveltaa osaamistaan vaihtelevissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Yrittäjän ammattitutkinnon tutkintotilaisuudet suunnitellaan ja toteutetaan johdonmukaisesti liikeidean täsmentämisestä alkavassa ja liiketoimintasuunnitelman toteutukseen päättyvässä prosessissa.

Jokaisen tutkintotilaisuuden jälkeen arvioija/arvioijat arvioivat ja dokumentoivat tutkinnon suorittajan osoittaman osaamisen suhteessa tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin, arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin. Tutkinnon suorittajan itsearviointi on olennainen osa tutkintosuoritusta. Lisäksi tutkinnon suorittaja ja arvioija/arvioijat käyvät erillisen palaute- ja ohjauskeskustelun, jossa tutkinnon suorittaja saa palautetta osoittamastaan osaamisesta.

Tutkinnon osan kaikkien tutkintotilaisuuksien jälkeen pidetään arviointikeskustelu, johon kolmikantaisesti osallistuvat tutkinnon suorittajan kanssa

- kokenut yrittäjä
- yrittäjien tai sidosryhmien edustaja esim. yrittäjäjärjestöistä tai pk-yritystoimintaa tukevista tai palvelevista organisaatioista sekä
- opetusalan edustaja.

Keskustelussa he arvioivat yhdessä tutkinnon suorittajan ammatillista osaamista tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten, arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisesti. Tutkinnon suorittaja esittää itsearviointinsa omasta ammattitaidostaan ja sen osoittamisesta.

Ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit

Jokainen tutkinnon osan ammattitaitovaatimus esitetään seuraavilla sivuilla vasemmanpuoleisessa sarakkeessa ensin **lihavoidulla tekstillä**, ja sen alla on ammattitaitovaatimuksesta johdettu arvioinnin kohde *vinokirjaimin*. Arvioinnin kohteen alle on kirjoitettu arvioinnin kriteerit, joiden perusteella arvioidaan tutkintosuorituksen hyväksyminen. Sivun oikeassa reunassa kuvataan, millä tavalla tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammattitaitonsa ja millä tavalla arvioijat hänen tutkintosuorituksensa arvioivat.

1 § Liikeidean täsmäntäminen

<p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja arvioi omia edellytyksiään toimia yrittäjänä.</p> <p>Yrittäjän henkilökohtaiset ominaisuudet ja elämäntilanne</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastelee ja kuvaa realistisesti ja kriittisesti omat ominaisuutensa ja elämäntilanteensa yrittäjänä toimimisen kannalta • arvioi yrittäjänä toimimiseen liittyvät henkilökohtaiset hyödyt ja riskit • tekee johtopäätökset omasta tilanteestaan yrittäjäksi ryhtymisen kannalta. <p>Ammatillinen osaaminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuvaa yritystoiminnassa tarvittavan ammatillisen osaamisensa • arvioi asiantuntijoiden näkemyksiä hyödyntäen oman ammatillisen osaamisensa riittävyyttä • arvioi osaamistaan toimialasta, kilpailutilanteesta ja sidosryhmistä • tekee edellisten perusteella johtopäätökset ammatillisesta osaamisestaan yrittäjänä. <p>Toimialan mahdollisuuksien ja riskien arviointi</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuvaa yrityksensä toimialaa ja sen toimijoita sekä alan tulevaisuuden näkymiä • arvioi asiantuntijoiden näkemysten avulla alan tarjoamat mahdollisuudet ja riskit • tekee edellisten perusteella johtopäätökset omista mahdollisuuksistaan toimia yrittäjänä. 	<p>Ammattitaidon osoittaminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa arvioimalla omat edellytyksensä toimia yrittäjänä. Hän arvioi käytännön toiminnassa omia edellytyksiään toimia yrittäjänä, esimerkiksi keskustellessaan asiantuntijoiden kanssa yrittäytydestään, kerätessään aineistoa omista edellytyksistään, laatiessaan ja esittäessään selvityksiä ja yhteenvedoja omasta tilanteestaan. Arvioijat seuraavat ja arvioivat hänen toimintaansa sekä antavat siitä kirjallisen arvion.</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja täydentää tutkintosuorituksiaan laatimillaan selvityksillä sekä tekemällä omasta yrittäjänä toimimisen arvioinnin prosessista yhteenvedon ja itsearvion. Arvioituina ne muodostavat osan tutkintosuorituksista.</p> <p>Arviot, arvioidut dokumentit ja tutkinnon osan suorittajan itsearvio liitetään arviointiaineistoon.</p>
---	---

<p>Verkostoituminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuvaa yrityksensä toimialan tärkeimmät verkostot • hyödyntää mahdollisuuksien mukaan kaikilta aloilta saatavia yhteyksiä yrittäjänä toimimisessa • arvioi asiantuntijoiden näkemysten avulla verkoston hyödyntämismahdollisuudet ja riskit oman yritystoiminnan kannalta • tekee edellisten perusteella johtopäätökset verkostojen hyödyntämisestä. <p>Omien edellytysten arviointi</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekee yhteenvedon omista edellytyksistään toimia yrittäjänä • ryhtyy tekemänsä yhteenvedon edellyttämiin toimenpiteisiin. 	
<p>Tutkinnon osan suorittaja laatii toimivan liikeidean tekemiensä arvioiden perusteella.</p> <p>Yrityksen tulevaisuuden suunnittelu</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • laatii näkemyksen yrityksensä tulevaisuudesta (yrityksen vision) kolmen vuoden tähtäyksellä • tekee päätöksen saavutettavissa olevasta yritys kuvasta, joka tukee kannattavaa liiketoimintaa. <p>Asiakaslähtiöisten tuotteiden ja palvelujen suunnittelu</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yrityksen tuotteet ja palvelut nyt ja lähitulevaisuudessa • kartoittaa mahdolliset asiakkaat ja heidän tarpeensa nyt ja lähitulevaisuudessa 	<p>Ammattitaito osoitetaan eri tavoin yritystoiminnan vaiheen mukaisesti.</p> <p><u>Toimiva yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa tarkentaessaan käytännön toiminnassa yrityksensä liikeideaa. Hän esimerkiksi arvioi oman yrityksen toimintaa, resurssija ja tuotteita hyödyntäen eri sidosryhmien jäseniä. Hän laatii suunnitelman liikeideansa kehittämisestä. Prosessin päättöksi hän laatii uudistetun liikeidean.</p> <p><u>Käynnistetty ja suunnitteilla oleva yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa laatiessaan tulevan yrityksensä liikeidean, joka perustuu hänen tekemiensä suunnitelmiin ja arvioihin. Hän esi</p>

<ul style="list-style-type: none"> • valitsee perustellusti kohderyhmät omille tuotteille ja palveluille • tuotteistaa omat tuotteensa ja palvelunsa. <p>Resurssit</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • määrittellee yritystoiminnan tarvitsemat fyysiset, taloudelliset ja henkiset resurssit • asettaa tarvitsemansa resurssit tärkeysjärjestykseen • päättää perustellusti tarvittavista resursseista • pohtii omaa erityisosaamistaan ja sen kehittämistä tulevaisuuden kilpailurekijäksi. <p>Täsmennetyn liikeidean laatiminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • laatii täsmennetyn liikeidean omalle yritystoiminnalleen tehtyjen arvioiden ja valintojen mukaisesti • laatii perustellun suunnitelman liikeidean jatkokehittämisestä. 	<p>merkiksi keskustelee ja neuvottelee liikeideaan liittyvien oman toimialan asiantuntijoiden ja toisten yrittäjien kanssa, laatii yrityksensä toiminnasta suunnitelmia sekä prosessin päätteeksi laatii yritykselleen liikeidean.</p> <p>Arvioijat seuraavat ja arvioivat toimivien yritysten liikeidean tarkentamisprosessia tai käynnistyvien ja suunnitella olevien yritysten laatimisprosessin laatua ja liikeidean toteuttamiskelpoisuutta ja antavat niistä kirjallisen arvion.</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja täydentää tutkintosuorituksiaan liikeidean kuvauksella ja sen pohjana olevilla perustelluilla arvioilla ja valinnoilla.</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja laatii omista tutkinto-suorituksistaan itsearvion.</p> <p>Arviot, arvioidut dokumentit ja tutkinnon osan suorittajan itsearvio liitetään arviointiaineistoon.</p>
---	--

Arviointikeskustelu

Kun tutkinnon osan suorittaja on osoittanut ammattaitonsa tutkintotilaisuuksissa, pidetään arviointikeskustelu, johon osallistuvat tutkinnon osan suorittaja ja arvioijaryhmä.

Tutkinnon osan suorittaja esittää keskustelussa saamansa arviot, omat itsearvionsa ja tutkintosuorituksiin liittyvät arvioidut dokumentit. Tutkinnon osan suorittaja ja arvioijat keskustelevat yhdessä suorittajan ammattitaidosta annettujen arvioiden ja dokumenttien perusteella.

Arviointikeskustelun päätteeksi arvioijaryhmä pitää kokouksen, jossa se päättää, esitetäänkö tutkintotoimikunnalle tutkinnon osan hyväksymistä tai hylkäämistä sekä antaa siitä kirjallisen lausunnon.

2 § Liiketoimintasuunnitelman laatiminen

<p>Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja tekee yrityksensä liiketoiminnan perusratkaisut.</p> <p>Liiketoiminnan suunnittelu</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • suunnittelee, miten pääsee tavoittelemaansa yrityskuvaan • ottaa huomioon lainsäädännön asettamat vaatimukset omalle yritys-toiminnalleen • vertailee mahdollisia eri yritysmuotoja riskineen, vastuineen ja velvoitteineen • suunnittelee yritystoiminnalleen mahdollisia toimintatapoja ja organisointimalleja • pohdii yritystoiminnan tarvitsemia toimitiloja. <p>Liiketoimintasuunnitelman rakenteen määrittely</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • etsii vaihtoehtoisia malleja liiketoimintasuunnitelmaksi ja pohdii niiden soveltuvuutta • valitsee tekemänsä liikeidean kannalta sopivimman mallin perustellen valintansa. 	<p>Ammattitaidon osoittaminen</p> <p>Ammattitaito osoitetaan eri tavoin yritystoiminnan vaiheen mukaisesti.</p> <p><u>Toimiva yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa käytännön toiminnassa tarkentaessaan yrityksensä liike-toiminnan perusratkaisuja. Hän keskustelee oman toimi-alansa asiantuntijoiden kanssa, arvioi omia mahdolli-suuksiaan sekä tekee liiketoimintasuunnitelman tekemiseen liittyviä selvityksiä ja arvioita. Lopuksi hän määrittelee oman liiketoimintasuunnitelmansa rakenteen.</p> <p><u>Käynnistyvä ja suunnitteilla oleva yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa käytännön toiminnassa määrittellessään yrityksensä liike-toiminnan perusratkaisuja. Hän keskustelee oman toimi-alansa asiantuntijoiden kanssa, arvioi omia mahdollisuuksi-aan sekä tekee liiketoimintasuunnitelman tekemiseen liittyviä selvityksiä ja arvioita. Lopuksi hän määrittelee oman liiketoimintasuunnitelmansa rakenteen.</p> <p>Arvioijat seuraavat ja arvioivat toimintaa sekä antavat tutkintosuorituksista kirjallisen arvion. Tutkinnon osan suorittaja täydentää tutkintosuorituksiaan liiketoiminta-suunnitelman perusratkaisujen pohdinnalla. Arvioituina ne muodostavat osan tutkintosuorituksista.</p>
---	--

<p>Tutkinnon osan suorittaja laatii liiketoimintasuunnitelman.</p> <p>Toimintaympäristön, markkinoiden ja kilpailutilanteen määrittely</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuvaa yrityksensä toimintaympäristön ottaen huomioon markkinoiden ja kilpailutilanteen kehitysnäkymät • tekee oman yrityksensä suunnittelun kannalta olennaisia johtopäätöksiä toimintaympäristöstä ja odotettavissa olevista muutoksista markkina- ja kilpailutilanteessa • tekee edellisen perusteella suunnitelmia kilpailukyvyyn varmistamiseksi ja kehittämiseksi. <p>Tuotteiden ja palvelujen määrittely</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuvaa liikeideansa mukaiset tuotteet ja palvelut • tuotteistaa omat tuotteensa ja palvelunsa osoittaen niiden tärkeimmät kilpailutekijät ja markkinointikanavat • pohdii innovatiivisesti tuotteita ja palveluja täydentäviä liiketoimintamahdollisuuksia. <p>Asiakkaiden määrittely</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuvaa valitsemansa asiakasryhmät • tekee suunnitelmat valittujen asiakasryhmien saavuttamiseksi. 	<p>Arviot, arvioidut dokumentit ja tutkinnon osan suorittajan itsearvio liitetään arviointiaineistoon.</p> <p>Ammattitaito osoitetaan yritystoiminnan vaiheen mukaisesti.</p> <p><u>Toimiva, käynnistyvä ja suunnitella oleva yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa laatiessaan omaa liiketoimintasuunnitelmaansa keskustellen eri alojen asiantuntijoiden ja kokeneiden yrittäjien kanssa. Hän täydentää tutkintosuoritustaan liiketoimintasuunnitelmalla, muilla suunnitelmilla sekä laskelmillä ja dokumenteilla.</p> <p>Arvioijat seuraavat ja arvioivat toimintaa sekä antavat tutkintosuorituksista kirjallisen arvion.</p> <p>Arviot, arvioidut dokumentit ja tutkinnon osan suorittajan itsearvio liitetään arviointiaineistoon.</p>
---	---

<p>Talouden ja rahoituksen määrittely Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • määrittelee yrityksensä rahoitusprosessin • laatii yritykselleen realistisen rahoitusuunnitelman • laatii liiketoiminnalleen realistisen tulosbudjetin • kuvaa yrityksen taloushallinnon järjestämisen • osoittaa osaavansa hyödyntää tilinpäätöksestä ja taseesta saatavia tietoja yrityksensä talouden ja rahoituksen hoitamisessa. <p>Toiminnan organisoiminen määrittely Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • päättää omalle yritystoiminnalle sopivan yritysmuodon ja siihen liittyvät hallinnolliset ratkaisut tarvittaessa asiantuntijoita hyödyntäen • kuvaa eri toimintojen organisoimisen, kuten tuotanto, ostot, myynti ja hallinto • määrittelee liiketoiminnan edellyttämän henkilöstötarpeen. <p>Liiketoimintasuunnitelman kokoaminen Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • laatii tekemiensä ratkaisujen perusteella kirjallisen liiketoimintasuunnitelman • arvioi ja pohtii liiketoimintasuunnitelmansa toteutumismahdollisuuksia. 	
---	--

Arviointikeskustelu

Kun tutkinnon osan suorittaja on osoittanut ammattitaitonsa tutkintotilaisuuksissa, pidetään arviointikeskustelu, johon osallistuvat tutkinnon osan suorittaja ja arvioijaryhmä.

Tutkinnon osan suorittaja esittää keskustelussa saamansa arviot, omat itsearviionsa ja tutkintosuorituksiin liittyvät arvioidut dokumentit. Tutkinnon osan suorittaja ja arvioijat keskustelevat yhdessä suorittajan ammattitaidosta annettujen arvioiden ja dokumenttien perusteella.

Arviointikeskustelun päätteeksi arvioijaryhmä pitää kokouksen, jossa se päättää, esitetiänkö tutkintotoimikunnalle tutkinnon osan hyväksymistä tai hylkäämistä sekä antaa siitä kirjallisen lausunnon.

3 § Liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, arvioinnin kohteet ja kriteerit	Ammattitaidon osoittaminen
<p>Tutkinnon osan suorittaja käynnistää yrityksensä liiketoiminnan tehdyn suunnitelman perusteella.</p> <p>Yrityksen perustaminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hoitaa valitsemansa yritysmuodon edellyttämät perustamistoimenpiteet käyttäen tarvittaessa asiantuntijapalveluja • hyödyntää liiketoimintasuunnitelmaansa rahoitus- ym. neuvotteluissa. <p>Liiketoiminnan käynnistäminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tekee liiketoiminnan käynnistämiseen tarvittavat hankinnat • tekee liiketoiminnan käynnistämiseen liittyvät sopimukset • käynnistää tuote- tai palvelutuotannon • organisoii yrityksen hallinnon ja järjestää hallintorutiinit. <p>Markkinoinnin ja myynnin käynnistäminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä markkinoinnissa • kohdentaa markkinointitoimenpiteet valitsemilleen kohderyhmille • käynnistää myyntitoimenpiteet valituille asiakaaryhmille. 	<p>Ammattitaidon osoittaminen</p> <p>Ammattitaito osoitetaan eri tavoin yritystoiminnan vaiheen mukaisesti.</p> <p><u>Toimiva yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa arvioimalla nykyistä liiketoimintaansa suhteessa uuteen suunnitelmaan sekä käynnistäessään suunniteltua toimintaa. Hän keskustelee toimialan asiantuntijoiden kanssa ja hyödyntää julkisia ja yksityisiä palveluja. Tutkinnon suorittaja tekee tutkinnon perusteiden mukaiset, liike-toiminnan käynnistämisen edellyttämät toimet ja tehtävät. Osaamisensa osoittamista hän täydentää erilaisilla dokumenteilla ja laskelmilla.</p> <p><u>Käynnistyvä yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa käytännön toiminnassa käynnistäessään yritystoimintaansa laaditun liiketoimintasuunnitelman mukaisesti. Hän keskustelee toimialan asiantuntijoiden kanssa ja hyödyntää julkisia ja yksityisiä palveluja. Tutkinnon suorittaja tekee</p>

<p>Taloushallinnon ja rahoituksen hallinta</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • organisoii yrityksensä taloushallinnon käyttäen asiantuntijoita • tekee perusteltuja rahoitusratkaisuja ottaen huomioon riskit ja kustannukset • huolehtii yrityksensä maksuvalmiudesta. 	<p>tutkinnon perusteiden mukaiset, liiketoiminnan käynnistämisen edellyttämät toimet ja tehtävät. Osaamisensa osoittamista hän täydentää erilaisilla dokumenteilla ja laskelmilla.</p> <p><u>Suunnitteilla oleva yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa tulevan yrityksensä liiketoiminnan konkreettisella käynnistämissuunnitelmalla. Hän keskustelee toimialan asiantuntijoiden kanssa ja hyödyntää julkisia ja yksityisiä palveluja. Tutkinnon suorittaja tekee konkreettiset suunnitelmat tutkinnon perusteiden mukaisten, liiketoiminnan käynnistämisen edellyttämien toimien ja tehtävien käynnistämiseksi. Osaamisensa osoittamista hän täydentää erilaisilla dokumenteilla ja laskelmilla.</p> <p>Arvioijat seuraavat ja arvioivat toimintaa sekä antavat tutkintosuorituksista kirjallisen arvion.</p> <p>Arviot, arvioidut dokumentit ja tutkinnon osan suorittajan itsearvio liitetään arviointiaineistoon.</p>
<p>Tutkinnon osan suorittaja harjoittaa ja kehittää yritystoimintaansa liiketoimintasuunnitelman mukaisesti.</p> <p>Toimintaympäristön kehityksen seuraaminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • seuraa toimintaympäristössä, markkinoilla ja kilpailutilanteessa tapahtuvia muutoksia 	<p>Ammattitaito osoitetaan eri tavoin yritystoiminnan vaiheen mukaisesti.</p> <p><u>Toimiva ja käynnistytvä yritys:</u></p> <p>Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa käytännön toiminnassa toteuttaessaan yritystoimintaa laaditun liiketoimintasuunnitelman mukaisesti. Hän</p>

- ylläpitää liiketoimintansa edellyttämää toimialatuntemusta
- seuraa yrityksensä liiketoimintaan liittyvän teknologian kehitystä
- arvioi muutosten vaikutusta omaan liiketoimintaansa
- kehittää omaa liiketoimintaansa muutosten edellyttämään suuntaan kilpailukyyn varmistamiseksi.

Yrityksen johtaminen

Tutkinnon osan suorittaja

- johtaa oman yrityksensä liiketoimintaa
- seuraa toiminnan tehokkuutta ja kannattavuutta ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä
- huolehtii lainsäädännön sekä sopimusten ja sitoumusten noudattamisesta
- toteuttaa suunniteltuja kehittämistoimenpiteitä ja huolehtii liiketoimintasuunnitelman päivittämisestä.

Yrityksen markkinointi ja myynti

Tutkinnon osan suorittaja

- huolehtii yrityksensä asiakkuuksista
- toteuttaa markkinointi- ja myyntitoimenpiteitä
- seuraa markkinoinnin ja myynnin toteutumista sekä tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

Talouden hallinta

Tutkinnon osan suorittaja

- seuraa yrityksensä kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden kehittymistä
- arvioi tunnuslukujen avulla yrityksensä taloudellista tilannetta ja tekee tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

täydentää tutkintosuorituksiaan laatimillaan erilaisilla dokumenteilla, raporteilla ja laskelmilla.

Suunnitella oleva yritys:

Tutkinnon osan suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa tulevan yrityksensä liiketoiminnan konkreettisella toteuttamissuunnitelmalla. Hän täydentää tutkintosuorituksiaan laatimillaan erilaisilla dokumenteilla, raporteilla ja laskelmilla.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat toimintaa sekä antavat tutkintosuorituksista kirjallisen arvion.

Arviot, arvioidut dokumentit ja tutkinnon osan suorittajan itsearvio liitetään arviointiaineistoon.

<p>Yrittäjänä kehittyminen</p> <p>Tutkinnon osan suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee omaa ajankäyttöään • huolehtii omasta ja mahdollisen oman henkiöstönsä jaksamisesta ja työkyvyn ylläpitämisestä • kehittää suunnitelmallisesti omaa ammattitaitoaan • arvioi omia yrittäjätaitojaan ja suunnittelee niiden edelleen kehittämistä. 	
---	--

Arviointikeskustelu

Kun tutkinnon osan suorittaja on osoittanut ammattitaitonsa tutkintotilaisuuksissa, pidetään arviointikeskustelu, johon osallistuvat tutkinnon osan suorittaja ja arvioijaryhmä.

Tutkinnon osan suorittaja esittää keskustelussa saamansa arviot, omat itsearvionsa ja tutkintosuorituksiin liittyvät arvioidut dokumentit. Tutkinnon osan suorittaja ja arvioijat keskustelevat yhdessä suorittajan ammattitaidosta annettujen arvioiden ja dokumenttien perusteella.

Arviointikeskustelun päätteeksi arvioijaryhmä pitää kokouksen, jossa se päättää, esitetäänkö tutkintotoimikunnalle tutkinnon osan hyväksymistä tai hylkäämistä sekä antaa siitä kirjallisen lausunnon.